

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
І. І. МЕЧНИКОВА

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

МІЖНАРОДНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Електронні методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»

ОДЕСА
2023

УДК 341:347.9(072)
М58

Укладач:

Л. М. Токарчук, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільно-правових дисциплін.

Рецензенти:

Волкова Наталія Василівна, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія»

Стрельцова Євдокія Джонівна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри загальноправових дисциплін та міжнародного права Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

*Рекомендовано Вченою радою економіко-правового факультету
ОНУ імені І. І. Мечникова
Протокол № 1 від «28» серпня 2023 р.*

Міжнародний цивільний процес [Електронний ресурс] :
М58 електронні методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» / уклад.: Л. М. Токарчук. – Одеса, 2023. – 65 с. – 0,9 МБ.

Методичні рекомендації розроблені для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Право» спеціальності 081 «Право». Методичні рекомендації містять опис змісту навчальної дисципліни, перелік питань та методичні рекомендації для підготовки до практичних занять, пояснення до виконання самостійних завдань та рекомендовану літературу до них.

УДК 341:347.9(072)

З М І С Т

Вступ.....	4
Зміст навчальної дисципліни.....	6
Плани практичних занять, завдання для самостійної роботи та методичні рекомендації до вивчення окремих тем.....	9
Методи навчання, форми контролю та критерії оцінювання знань здобувачів.....	54
Розподіл балів, які отримують здобувачі.....	56
Питання до підсумкового контролю.....	60
Список рекомендованих джерел	62
Електронні інформаційні ресурси	64

ВСТУП

Мета дисципліни – формування теоретичних знань про поняття, предмет, джерела та принципи міжнародного цивільного процесу, правовий статус учасників міжнародного цивільного процесу, міжнародну підсудність, судові доручення, альтернативні способи вирішення спорів, визнання та виконання рішень іноземних судів, формування практичних умінь і навичок аналізу проблемних питань курсу, надання пропозицій щодо їх вирішення, складання проєктів документів у сфері міжнародного цивільного процесу.

Завдання дисципліни:

- набуття теоретичних знань про поняття, предмет, джерела та принципи міжнародного цивільного процесу, правовий статус учасників міжнародного цивільного процесу, міжнародну підсудність, судові доручення, альтернативні способи вирішення спорів, визнання та виконання рішень іноземних судів;
- набуття практичних умінь і навичок аналізу проблемних питань курсу, надання пропозицій щодо їх вирішення, складання проєктів документів у сфері міжнародного цивільного процесу.

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни: міжнародне приватне право, цивільне процесуальне право, цивільне право.

Предметом навчальної дисципліни є норми права, що регулюють суспільні у сфері міжнародного цивільного процесу, а також правові категорії, наукові погляди та концепції у цій галузі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має:

знати: поняття, предмет, джерела та принципи міжнародного цивільного процесу, правовий статус учасників міжнародного цивільного процесу, поняття види та способи визначення міжнародної підсудності, особливості надання та виконання судових доручень, альтернативні способи вирішення спорів, порядок визнання та виконання рішень іноземних судів;

вміти: аналізувати проблемні питання курсу, пропонувати шляхи їх вирішення, складати проекти документів у сфері міжнародного цивільного процесу.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ЄКТС).

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Міжнародний цивільний процес: поняття, джерела, принципи, учасники

Тема 1. Поняття й предмет міжнародного цивільного процесу

Поняття міжнародного цивільного процесу. Предмет, метод і система міжнародного процесуального права. Сутність та правова природа міжнародного цивільного процесу. Місце міжнародного цивільного процесу в системі права. Поняття “cross-border litigation”.

Тема 2. Джерела міжнародного цивільного процесуального права

Конвенція з питань цивільного процесу. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах. Двосторонні договори про правову допомогу, укладені між державами. Національне законодавство. «М'яке право».

Тема 3. Принципи міжнародного цивільного процесу

Lex fori. Принцип взаємності. Поняття і значення «Принципів ALI/UNIDROIT». Незалежність, неупередженість та кваліфікація суду та суддів. Визначення юрисдикції. Процесуальна рівність сторін. Право на правову допомогу. Належне повідомлення та право бути почутим. Мови. Швидке здійснення правосуддя. Запобіжні та охоронні заходи. Структура провадження. Ініціатива сторони та обсяг провадження. Обов'язки сторін та адвокатів. Кілька позовів і сторін; втручання. Amicus Curiae Submission. Відповідальність суду за керівництво провадженням. Звільнення та заочне рішення. Доступ до інформації та доказів. Санкції. Привілеї та імунітети щодо доказів. Усні та письмові виступи. Публічне судочинство. Тягар і стандарт доказування. Відповідальність за визначення фактів і права. Рішення та обґрунтоване пояснення. Мирова угода. Витрати. Негайне виконання судових рішень. Апеляція. Lis Pendens and Res Judicata. Ефективне правозастосування. Визнання. Міжнародне судове співробітництво.

Тема 4. Правовий статус учасників міжнародного цивільного процесу

Сторони міжнародного цивільного процесу. Доступ іноземців до правосуддя. Визначення цивільної процесуальної право- і дієздатності. Документи, які підтверджують правовий статус іноземної особи. Визнання іноземних документів. Представництво в міжнародному цивільному процесі. Перекладач, експерт, спеціаліст у міжнародному цивільному процесі. Особливості участі держави та юридичних осіб публічного права в міжнародному цивільному процесі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Міжнародна підсудність. Судові доручення. Альтернативні способи вирішення спорів. Визнання та виконання рішень іноземних судів

Тема 5. Міжнародна підсудність: поняття, види та способи визначення.

Поняття міжнародної підсудності. Види міжнародної підсудності: загальна, альтернативна, договірна, виключна. Підсудність справ про обмеження цивільної дієздатності чи визнання недієздатним громадянина України, який проживає за її межами. Підсудність справ про надання неповнолітній особі – громадянину України, який проживає за її межами, повної цивільної дієздатності. Підсудність справ за заявою громадянина України, який проживає за її межами, про встановлення факту, що має юридичне значення. Загальні правила підсудності судам України справ з іноземним елементом. Підстави визначення підсудності справ судам України. Виключна підсудність судам України. Судовий імунітет.

Тема 6. Судові доручення в міжнародному цивільному процесі.

Поняття судового доручення. Вручення судових документів. Вручення позасудових документів. Звернення суду України із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави. Зміст і форма судового доручення про надання правової допомоги. Виконання в Україні судових доручень іноземних судів. Виконання судового доручення іноземного суду про вручення виклику до суду

чи інших документів. Виконання судових доручень закордонними дипломатичними установами України.

Тема 7. Альтернативні способи вирішення спорів

Завдання третейського суду. Принципи організації і діяльності третейського суду. Право передачі спору на розгляд третейського суду. Підвідомчість справ третейським судам. Види третейських судів. Порядок утворення третейських судів. Третейська угода. Арбітражна угода та подання позову щодо суті спору в суді. Арбітражна угода та забезпечувальні заходи суду. Склад третейського суду. Компетенція третейського суду. Арбітражне провадження. Винесення арбітражного рішення та припинення розгляду. Оспорювання арбітражного рішення. Визнання та виконання арбітражних рішень.

Тема 8. Визнання та виконання рішень іноземних судів, міжнародних комерційних арбітражів в Україні, надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів

Визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню. Визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню. Визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу. Проведення у справах про надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів.

**ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ,
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ТА
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ОКРЕМИХ ТЕМ**

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1
МІЖНАРОДНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС: ПОНЯТТЯ, ДЖЕРЕЛА,
ПРИНЦИПИ, УЧАСНИКИ**

Практичне заняття 1

**Поняття міжнародного цивільного процесу. Предмет, метод і система
міжнародного процесуального права**

Питання для обговорення

1. Поняття міжнародного цивільного процесу.
2. Предмет, метод і система міжнародного процесуального права.
3. Сутність та правова природа міжнародного цивільного процесу.
4. Місце міжнародного цивільного процесу в системі права.
5. Поняття “cross-border litigation”.

Письмові завдання

1. Письмово розкрити питання «Способи вирішення цивільних спорів з «іноземним» елементом».

Поточне тестування за темою 1.

Приклади тестових завдань:

1. Міжнародний цивільний процес стосується вирішення спорів:
 - А) у державних судах України;
 - Б) в іноземних судових органах;
 - В) у комерційних арбітражах;
 - Г) у спеціально створених судових органів для розгляду спорів з «іноземним елементом».
2. Міжнародний цивільний процес має найбільш тісні взаємозв'язки з
 - А) міжнародним приватним правом;

- Б) цивільним процесуальним правом України;
- В) відповіді А і Б вірні;
- Г) міжнародним приватним і міжнародним публічним правом.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Вивчення теми здобувачу доцільно розпочати з таких основних питань, як поняття міжнародного цивільного процесу, його предмет, метод, система.

Варто звернутися до міжнародного приватного права та з'ясувати змістовне наповнення поняття «іноземний елемент».

Здобувач має ознайомитися з основними підходами щодо визначення правової природи міжнародного цивільного процесу, які склалися в літературі, аналізувати аргументи кожного погляду, вміти обґрунтовувати власну позицію.

У спеціальній літературі під міжнародним цивільним процесом найчастіше пропонується розуміти систему правових норм щодо порядку розгляду і вирішення національним судом цивільної справи, ускладненої іноземним елементом, а також порядку здійснення процесуальних дій і виконання судових рішень, доручень і постанов інших органів іноземної держави.

На відміну від провадження у міжнародних судових та арбітражних установах, міжнародний цивільний процес регулює порядок здійснення судочинства у національних державних судах. Отже, предметом міжнародного цивільного процесу, так само як і внутрішнього цивільного процесу, є цивільні процесуальні відносини, які виникають між судом та іншими учасниками процесу при здійсненні правосуддя у цивільних справах. Утім особливістю таких правовідносин буде наявність так званого «іноземного елемента».

У спеціальній літературі пропонуються три основні підходи щодо визначення місця міжнародного цивільного процесу в системі права: як складова процесуального права України, як складова міжнародного приватного права, як самостійна галузь права.

Джерела, рекомендовані до заняття

1. Конституція України : Закон України від 26.06.1996 р. № 254к/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах : Конвенція, Міжнародний документ від 15.11.1965 № 995_890. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_890
3. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-IV>
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
5. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
6. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.1994 р. № 4002-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12>
7. Про третейські суди : Закон України від 11.05.2004 р. № 1701-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>
8. ALI / UNIDROIT PRINCIPLES OF TRANSNATIONAL CIVIL PROCEDURE. URL: <https://www.unidroit.org/instruments/civil-procedure/ali-unidroit-principles>
9. Цивільне процесуальне право України (Особлива частина) : підруч. / О. В. Гетманцев, Л. А. Кондраг'єва, Л. А. Остафійчук, А. Л. Паскар, І. Ю. Татулич; за ред. О. В. Гетманцева. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 240 с.
10. Цивільний процес України : підручник / кол. авторів; за ред. Ц58 В. О. Кучера. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 768 с.

11. Бутрин-Бока Н. С., Зигрій О. В. Несудові форми вирішення цивільних спорів: міжнародний досвід зарубіжних країн. *Наукові записки. Серія : Право.* № 12 (2022). С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2022-12-19-24>
12. Зенів М. Компетенція Європейського союзу у сфері міжнародного приватного права і міжнародного цивільного процесу. *Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference Stockholm, Sweden 20-22 September 2020.* С. 466–471. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/13338/1/MODERN-SCIENCE-PROBLEMS-AND-INNOVATIONS-20-22.09.20.pdf#page=466>
13. Мамчур Л. О. Інститут судового доручення в цивільному процесі України: поняття та зміст. *Науковий вісник ХДУ Серія Юридичні науки.* Том 1 № 1 (2018).
14. Пасайлюк І. В. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в цивільному процесі України: дис. к.ю.н. 12.00.03. Львів, 2021. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/dysertatsiia-2.pdf>
15. Татаренко Г. В., Гайворонська І. Ю. Деякі аспекти системи принципів цивільного процесу Європейського Союзу. *Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід / Legal ways to ensure and protect human rights: national and foreign experience :* Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції науковців, юристів та аспірантів ; 20-21 травня 2020 р. Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. 164 с. С. 21-24. URL: <http://pravo-snu.com.ua/wp-content/uploads/2017/07/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F-21.05.2020.pdf#page=21>
16. Gramatskyu, E., Bignyak, O., Kryvosheyina, I., Tokarchuk, L., & Shmyndruk, O. (2022). Peculiarities of the compensation for damage caused by military actions: New realities of international judicial practice. *Amazonia Investiga.* 11(54). 57–64.

17.Serhii Demchenko, Volodymyr Dryshliuk, Liudmyla Tokarchuk, Valerii Prytuliak, Liubomyra Melekh. Ensuring the Right to a Fair Trial in Commercial and Civil Proceedings in the Information Age. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. VOL.22. No.5, May 2022. 507–514.

Практичне заняття 2

Джерела міжнародного цивільного процесуального права: міжнародні договори, національне законодавство, «м'яке право»

Питання для обговорення

1. Конвенція з питань цивільного процесу.
2. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах.
3. Двосторонні договори про правову допомогу, укладені між державами.
4. Національне законодавство.
5. «М'яке право».

Письмові завдання

1. Скласти перелік нормативно-правових актів, які регламентують відносини у сфері міжнародного цивільного процесу, за їх юридичною значущістю.

Поточне тестування за темою 2.

Приклади тестових завдань:

1. Конвенція з питань цивільного процесу була прийнята
 - А) 1954 року;
 - Б) 1989 року;
 - В) 1993 року;
 - Г) 2005 року.
2. Особливістю джерел міжнародного цивільного процесу є те, що вони включають
 - А) багатосторонні міжнародні угоди;
 - Б) двосторонні міжнародні угоди;

В) національне законодавство;

Г) усі відповіді вірні.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Під час вивчення питань теми доцільно звернути увагу передусім на міжнародні договори, норми яких регламентують відносини у сфері міжнародного цивільного процесу. Це – дво- та багатосторонні угоди, учасницею яких є Україна.

Крім того, здобувач має надати належну оцінку національному законодавству, дослідивши нормативно-правові акти України, спрямовані на регламентацію відносин у сфері міжнародного цивільного процесу.

Варто вміти визначати поняття «м'яке право», добирати приклади «м'якого права» щодо міжнародного цивільного процесу.

Гаазька конференція з міжнародного приватного права є міжурядовою організацією, мета діяльності якої – робота над прогресивною уніфікацією норм міжнародного приватного права. Гаазька конференція з міжнародного приватного права була утворена у 1893 році.

Членами Гаазької конференції з міжнародного приватного права є такі держави: Аргентина, Австралія, Австрія, Албанія, Республіка Білорусь, Бельгія, Болгарія, Бразилія, Боснія і Герцеговина, Канада, Чилі, Китай, Хорватія, Кіпр, Чеська Республіка, Данія, Єгипет, Естонія, Фінляндія, Франція, ФРН, Греція, Грузія, Угорщина, Ірландія, Ізраїль, Італія, Ісландія, Японія, Йорданія, Республіка Корея, Латвія, Люксембург, Литва, Малайзія, Мальта, Мексика, Монако, Марокко, Нідерланди, Нова Зеландія, Норвегія, Панама, Парагвай, Перу, Польща, Португалія, Румунія, Російська Федерація, Словацька Республіка, Сербія, Словенія, Іспанія, Південно-Африканська Республіка, Суринам, Шрі-Ланка, Швеція, Швейцарія, Туреччина, колишня югославська Республіка Македонія, Україна, Великобританія, США, Уругвай та Венесуела.

Україна бере участь у роботі Гаазької конференції з міжнародного приватного права з 2002 року як спостерігач, а з 2003 року – як повноправний член організації.

Україна є учасницею Гаазьких конвенцій. Зокрема, для регулювання відносин у сфері міжнародного цивільного процесу важлива участь України в таких конвенціях: Конвенція з питань цивільного процесу, 1954 р.; Конвенція про вручення за кордоном судових і позасудових документів у цивільних або комерційних справах, 1965 р.; Конвенція про отримання за кордоном доказів у цивільних або комерційних справах, 1970 р.; Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів, 1961 р.; Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей, 1996 р.; Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання, 1973 р.

Важливі для міжнародного цивільного процесу і двосторонні міжнародні договори, які спрямовані на співробітництво конкретних держав.

Крім того, норми, що регламентують відносини у сфері міжнародного цивільного процесу, містяться в національному законодавстві, зокрема Цивільному процесуальному кодексі України, Законі України «Про міжнародне приватне право».

Джерела, рекомендовані до заняття

1. Конституція України : Закон України від 26.06.1996 р. № 254к/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах : Конвенція, Міжнародний документ від 15.11.1965 № 995_890. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_890
3. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-IV>

4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
5. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
6. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.1994 р. № 4002-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12>
7. Про третейські суди : Закон України від 11.05.2004 р. № 1701-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>
8. ALI / UNIDROIT PRINCIPLES OF TRANSNATIONAL CIVIL PROCEDURE. URL: <https://www.unidroit.org/instruments/civil-procedure/ali-unidroit-principles>
9. Цивільне процесуальне право України (Особлива частина) : підруч. / О. В. Гетманцев, Л. А. Кондрат'єва, Л. А. Остафійчук, А. Л. Паскар, І. Ю. Татулич; за ред. О. В. Гетманцева. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 240 с.
10. Цивільний процес України : підручник / кол. авторів; за ред. Ц58 В. О. Кучера. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 768 с.
11. Бутрин-Бока Н. С., Зигрій О. В. Несудові форми вирішення цивільних спорів: міжнародний досвід зарубіжних країн. *Наукові записки. Серія : Право*. № 12 (2022). С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2022-12-19-24>
12. Зенів М. Компетенція Європейського союзу у сфері міжнародного приватного права і міжнародного цивільного процесу. *Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference Stockholm, Sweden 20-22 September 2020*. С. 466–471. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/13338/1/MODERN-SCIENCE-PROBLEMS-AND-INNOVATIONS-20-22.09.20.pdf#page=466>

13. Мамчур Л. О. Інститут судового доручення в цивільному процесі України: поняття та зміст. *Науковий вісник ХДУ Серія Юридичні науки*. Том 1 № 1 (2018).
14. Пасайлюк І. В. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в цивільному процесі України: дис. к.ю.н. 12.00.03. Львів, 2021. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/dysertatsiia-2.pdf>
15. Татаренко Г. В., Гайворонська І. Ю. Деякі аспекти системи принципів цивільного процесу Європейського Союзу. *Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід / Legal ways to ensure and protect human rights: national and foreign experience* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції науковців, юристів та аспірантів ; 20-21 травня 2020 р. Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. 164 с. С. 21-24. URL: <http://pravo-snu.com.ua/wp-content/uploads/2017/07/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F-21.05.2020.pdf#page=21>
16. Gramatskyu, E., Bignyak, O., Kryvosheyina, I., Tokarchuk, L., & Shmyndruk, O. (2022). Peculiarities of the compensation for damage caused by military actions: New realities of international judicial practice. *Amazonia Investiga*. 11(54). 57–64.
17. Serhii Demchenko, Volodymyr Dryshliuk, Liudmyla Tokarchuk, Valerii Prytuliak, Liubomyra Melekh. Ensuring the Right to a Fair Trial in Commercial and Civil Proceedings in the Information Age. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. VOL.22. No.5, May 2022. 507–514.

Практичне заняття 3

Поняття, зміст і гарантії принципів міжнародного цивільного процесу

Питання для обговорення

1. Lex fori.
2. Принцип взаємності.
3. Поняття і значення «Принципів ALI/UNIDROIT».
4. Незалежність, неупередженість та кваліфікація суду та суддів. Визначення юрисдикції. Процесуальна рівність сторін. Право на правову допомогу.
5. Належне повідомлення та право бути почутим. Мови. Швидке здійснення правосуддя.
6. Запобіжні та охоронні заходи. Структура провадження. Ініціатива сторони та обсяг провадження. Обов'язки сторін та адвокатів.
7. Кілька позовів і сторін; втручання. Amicus Curiae Submission. Відповідальність суду за керівництво провадженням. Звільнення та заочне рішення.
8. Доступ до інформації та доказів. Санкції. Привілеї та імунітети щодо доказів. Усні та письмові виступи.
9. Публічне судочинство. Тягар і стандарт доказування. Відповідальність за визначення фактів і права. Рішення та обґрунтоване пояснення.
10. Мирова угода. Витрати. Негайне виконання судових рішень. Апеляція.
11. Lis Pendens and Res Judicata. Ефективне правозастосування. Визнання. Міжнародне судове співробітництво.

Письмові завдання

1. Пояснити сутність одного з «Принципів ALI/UNIDROIT» (на вибір).

Поточне тестування за темою 3.

Приклади тестових завдань:

1. Принцип Lex fori означає

А) застосування права тієї держави, де розглядається спір;

- Б) застосування права тієї держави, громадянином якої є позивач;
- В) застосування права тієї держави, громадянином якої є відповідач;
- Г) вірна відповідь відсутня.

2. Відповідно до «Принципів ALI/UNIDROIT» структура провадження зазвичай має включати

- А) дві стадії;
- Б) три стадії;
- В) чотири стадії;
- Г) питання структури провадження у «Принципах ALI/UNIDROIT» не визначається.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Розпочати вивчення теми здобувачу доцільно з таких принципів міжнародного приватного права, як *Lex fori* та принцип взаємності.

Принцип *Lex fori* означає застосування права тієї держави, де розглядається спір.

Принцип взаємності зазвичай у літературі розуміється як надання іноземним суб'єктам не меншого обсягу прав, ніж той, який надається вітчизняним суб'єктам на території відповідної іноземної країни.

Крім того, здобувачу доцільно звернути увагу на «Принципи ALI/UNIDROIT», вміти визначати значення цього документа, характеризувати змістовне наповнення кожного принципу, який він містить.

«Принципи ALI/UNIDROIT» є прикладом «м'якого права» в міжнародному цивільному процесі. Як зазначено в самому документі, ці Принципи є стандартами для розгляду транснаціональних комерційних спорів. Вони також можуть застосовуватися для вирішення більшості інших видів цивільних спорів і можуть бути основою для майбутніх ініціатив щодо реформування цивільного процесу.

Цей документ включає 31 статтю, кожна з яких присвячена певному принципу, зокрема

- незалежність, неупередженість та кваліфікація суду та суддів;
- визначення юрисдикції;
- процесуальна рівність сторін;
- право на правову допомогу;
- належне повідомлення та право бути почутим;
- мови;
- швидке здійснення правосуддя;
- запобіжні та охоронні заходи;
- структура провадження;
- ініціатива сторони та обсяг провадження;
- обов'язки сторін та адвокатів;
- кілька позовів і сторін; втручання;
- *Amicus Curiae Submission*;
- відповідальність суду за керівництво провадженням;
- звільнення та заочне рішення;
- доступ до інформації та доказів;
- санкції;
- привілеї та імунітети щодо доказів;
- усні та письмові виступи;
- публічне судочинство;
- тягар і стандарт доказування;
- відповідальність за визначення фактів і права;
- рішення та обґрунтоване пояснення;
- мирова угода;
- витрати;
- негайне виконання судових рішень;
- апеляція;
- *Lis Pendens and Res Judicata*;

- ефективно правозастосування;
- визнання;
- міжнародне судове співробітництво.

Джерела, рекомендовані до заняття

1. Конституція України : Закон України від 26.06.1996 р. № 254к/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах : Конвенція, Міжнародний документ від 15.11.1965 № 995_890. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_890
3. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-IV>
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
5. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
6. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.1994 р. № 4002-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12>
7. Про третейські суди : Закон України від 11.05.2004 р. № 1701-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>
8. ALI / UNIDROIT PRINCIPLES OF TRANSNATIONAL CIVIL PROCEDURE. URL: <https://www.unidroit.org/instruments/civil-procedure/ali-unidroit-principles>
9. Цивільне процесуальне право України (Особлива частина) : підруч. / О. В. Гетманцев, Л. А. Кондрат'єва, Л. А. Остафійчук, А. Л. Паскар, І. Ю. Татулич; за ред. О. В. Гетманцева. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 240 с.

10. Цивільний процес України: підручник / кол. авторів; за ред. Ц58 В. О. Кучера. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 768 с.
11. Бутрин-Бока Н. С., Зигрій О. В. Несудові форми вирішення цивільних спорів: міжнародний досвід зарубіжних країн. *Наукові записки. Серія: Право*. № 12 (2022). С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2022-12-19-24>
12. Зенів М. Компетенція Європейського союзу у сфері міжнародного приватного права і міжнародного цивільного процесу. *Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference Stockholm, Sweden 20-22 September 2020*. С. 466–471. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/13338/1/MODERN-SCIENCE-PROBLEMS-AND-INNOVATIONS-20-22.09.20.pdf#page=466>
13. Мамчур Л. О. Інститут судового доручення в цивільному процесі України: поняття та зміст. *Науковий вісник ХДУ Серія Юридичні науки*. Том 1 № 1 (2018).
14. Пасайлюк І. В. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в цивільному процесі України: дис. к.ю.н. 12.00.03. Львів, 2021. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/dysertatsiia-2.pdf>
15. Татаренко Г. В., Гайворонська І. Ю. Деякі аспекти системи принципів цивільного процесу Європейського Союзу. *Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід / Legal ways to ensure and protect human rights: national and foreign experience*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції науковців, юристів та аспірантів; 20-21 травня 2020 р. Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. 164 с. С. 21-24. URL: <http://pravo-snu.com.ua/wp-content/uploads/2017/07/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F-21.05.2020.pdf#page=21>
16. Gramatskyu, E., Bignyak, O., Kryvosheyina, I., Tokarchuk, L., & Shmyndruk, O. (2022). Peculiarities of the compensation for damage caused

by military actions: New realities of international judicial practice. *Amazonia Investiga*. 11(54). 57–64.

17. Serhii Demchenko, Volodymyr Dryshliuk, Liudmyla Tokarchuk, Valerii Prytuliak, Liubomyra Melekh. Ensuring the Right to a Fair Trial in Commercial and Civil Proceedings in the Information Age. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. VOL.22. No.5, May 2022. 507–514.

Практичне заняття 4

Права й обов'язки учасників міжнародного цивільного процесу

Питання для обговорення

1. Сторони міжнародного цивільного процесу.
2. Доступ іноземців до правосуддя.
3. Визначення цивільної процесуальної право- і дієздатності.
4. Документи, які підтверджують правовий статус іноземної особи.
5. Визнання іноземних документів.
6. Представництво в міжнародному цивільному процесі.
7. Перекладач, експерт, спеціаліст у міжнародному цивільному процесі.
8. Особливості участі держави та юридичних осіб публічного права в міжнародному цивільному процесі.

Письмові завдання

1. Скласти перелік прав і обов'язків сторін у міжнародному цивільному процесі.

Поточне тестування за темою 4.

Приклади тестових завдань:

1. Особистим законом особи без громадянства вважається
А) право держави, у якій ця особа має місце проживання, а за його відсутності - місце перебування;
Б) право держави її родичів;

- В) законодавство не передбачає механізму визначення особистого закону особи без громадянства;
- Г) вірна відповідь відсутня.

2. Підстави та правові наслідки визнання фізичної особи недієздатною або обмеження цивільної дієздатності фізичної особи регулюються

- А) особистим законом цієї особи;
- Б) законом держави, де розглядається судова справа;
- В) особистим законом особи, яка звернулася до суду;
- Г) вірна відповідь відсутня.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Під час вивчення питань теми здобувачу варто мати на увазі, що за загальним правилом обсяг прав іноземних осіб у цивільному процесі є таким самим, як і у вітчизняних суб'єктів.

Здобувач має проаналізувати відповідні положення Цивільного процесуального кодексу України та Закону України «Про міжнародне приватне право», теоретичні положення у спеціальній літературі, дослідивши як процесуальні питання щодо особливостей провадження у справах з «іноземним елементом», так і питання щодо особистого закону іноземців, осіб без громадянства, біженців, особливостей участі держави та юридичних осіб публічного права в міжнародному цивільному процесі тощо.

Сторонами міжнародного цивільного процесу є позивач і відповідач.

Відповідно до ст. 496 Цивільного процесуального кодексу України іноземці, особи без громадянства, іноземні юридичні особи, іноземні держави (їх органи та посадові особи) та міжнародні організації мають право звертатися до судів України для захисту своїх прав, свобод чи інтересів. При цьому іноземні особи мають процесуальні права та обов'язки нарівні з фізичними і юридичними особами України, крім випадків, передбачених Конституцією та

законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Згідно з ст. 16 Закону України «Про міжнародне приватне право» особистим законом фізичної особи вважається право держави, громадянином якої вона є. Якщо фізична особа є громадянином двох або більше держав, її особистим законом вважається право тієї з держав, з якою особа має найбільш тісний зв'язок, зокрема, має місце проживання або займається основною діяльністю. Особистим законом особи без громадянства вважається право держави, у якій ця особа має місце проживання, а за його відсутності – місце перебування. Особистим законом біженця вважається право держави, у якій він має місце перебування.

Відповідно до ст. 17 Закону України «Про міжнародне приватне право» виникнення і припинення цивільної правоздатності фізичної особи визначається її особистим законом. Іноземці та особи без громадянства мають цивільну правоздатність в Україні нарівні з громадянами України, крім випадків, передбачених законом або міжнародними договорами України.

Згідно з ст. 18 Закону України «Про міжнародне приватне право» цивільна дієздатність фізичної особи визначається її особистим законом. Цивільна дієздатність фізичної особи щодо правочинів та зобов'язань, що виникають внаслідок завдання шкоди, може визначатися також правом держави місця вчинення правочинів або виникнення зобов'язань у зв'язку із завданням шкоди, якщо інше не передбачено законом. Підстави та правові наслідки визнання фізичної особи недієздатною або обмеження цивільної дієздатності фізичної особи регулюються особистим законом цієї особи.

Відповідно до ст. 30 Закону України «Про міжнародне приватне право» до приватноправових відносин з іноземним елементом за участю держави та юридичних осіб публічного права застосовуються правила цього Закону на загальних підставах, якщо інше не передбачено законом.

Джерела, рекомендовані до заняття

1. Конституція України : Закон України від 26.06.1996 р. № 254к/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах : Конвенція, Міжнародний документ від 15.11.1965 № 995_890. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_890
3. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-IV>
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
5. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
6. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.1994 р. № 4002-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12>
7. Про третейські суди : Закон України від 11.05.2004 р. № 1701-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>
8. ALI / UNIDROIT PRINCIPLES OF TRANSNATIONAL CIVIL PROCEDURE. URL: <https://www.unidroit.org/instruments/civil-procedure/ali-unidroit-principles>
9. Цивільне процесуальне право України (Особлива частина) : підруч. / О. В. Гетманцев, Л. А. Кондрат'єва, Л. А. Остафійчук, А. Л. Паскар, І. Ю. Татулич; за ред. О. В. Гетманцева. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 240 с.
10. Цивільний процес України : підручник / кол. авторів; за ред. Ц58 В. О. Кучера. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 768 с.
11. Бутрин-Бока Н. С., Зигрій О. В. Несудові форми вирішення цивільних спорів: міжнародний досвід зарубіжних країн. *Наукові записки. Серія :*

- Право*. № 12 (2022). С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2022-12-19-24>
12. Зенів М. Компетенція Європейського союзу у сфері міжнародного приватного права і міжнародного цивільного процесу. *Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference Stockholm, Sweden 20-22 September 2020*. С. 466–471. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/13338/1/MODERN-SCIENCE-PROBLEMS-AND-INNOVATIONS-20-22.09.20.pdf#page=466>
13. Мамчур Л. О. Інститут судового доручення в цивільному процесі України: поняття та зміст. *Науковий вісник ХДУ Серія Юридичні науки*. Том 1 № 1 (2018).
14. Пасайлюк І. В. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в цивільному процесі України: дис. к.ю.н. 12.00.03. Львів, 2021. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/dysertatsiia-2.pdf>
15. Татаренко Г. В., Гайворонська І. Ю. Деякі аспекти системи принципів цивільного процесу Європейського Союзу. *Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід / Legal ways to ensure and protect human rights: national and foreign experience* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції науковців, юристів та аспірантів ; 20-21 травня 2020 р. Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. 164 с. С. 21-24. URL: <http://pravo-snu.com.ua/wp-content/uploads/2017/07/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F-21.05.2020.pdf#page=21>
16. Gramatskyu, E., Bignyak, O., Kryvosheyina, I., Tokarchuk, L., & Shmyndruk, O. (2022). Peculiarities of the compensation for damage caused by military actions: New realities of international judicial practice. *Amazonia Investiga*. 11(54). 57–64.
17. Serhii Demchenko, Volodymyr Dryshliuk, Liudmyla Tokarchuk, Valerii Prytuliak, Liubomyra Melekh. Ensuring the Right to a Fair Trial in

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.
МІЖНАРОДНА ПІДСУДНІСТЬ. СУДОВІ ДОРУЧЕННЯ.
АЛЬТЕРНАТИВНІ СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ. ВИЗНАННЯ ТА
ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ІНОЗЕМНИХ СУДІВ

Практичне заняття 5

Поняття міжнародної підсудності. Види міжнародної підсудності.

Підстави визначення підсудності справ судам України

Питання для обговорення

1. Поняття міжнародної підсудності.
2. Види міжнародної підсудності: загальна, альтернативна, договірна, виключна.
3. Підсудність справ про обмеження цивільної дієздатності чи визнання недієздатним громадянина України, який проживає за її межами.
4. Підсудність справ про надання неповнолітній особі – громадянину України, який проживає за її межами, повної цивільної дієздатності.
5. Підсудність справ за заявою громадянина України, який проживає за її межами, про встановлення факту, що має юридичне значення.
6. Загальні правила підсудності судам України справ з іноземним елементом.
7. Підстави визначення підсудності справ судам України.
8. Виключна підсудність судам України.
9. Судовий імунітет.

Письмові завдання

1. Скласти перелік справ, підсудних виключно судам України.

Поточне тестування за темою 5.

Приклади тестових завдань:

1. Підсудність справ за заявою громадянина України, який проживає за її межами, про встановлення факту, що має юридичне значення, визначається

А) за його клопотанням ухвалою судді Верховного Суду;

Б) за його клопотанням ухвалою суду першої інстанції;

В) за його клопотанням консульською установою;

Г) законодавство не регламентує питання визначення підсудності щодо цієї категорії справ.

2. Які із справ з «іноземним елементом» не становлять виключну підсудність судам України:

А) якщо у справі, яка стосується правовідносин між дітьми та батьками, обидві сторони мають місце проживання в Україні;

Б) якщо спір пов'язаний з оформленням права інтелектуальної власності, яке потребує реєстрації чи видачі свідоцтва (патенту) в Україні;

В) якщо спір стосується дійсності записів у державному реєстрі, кадастрі України;

Г) вірна відповідь відсутня, всі зазначені випадки становлять виключну підсудність судам України.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Під час вивчення питань теми доцільно звернути увагу як на теоретичні положення щодо поняття міжнародної підсудності та її видів, так і на законодавчі норми, що встановлюють правила визначення підсудності спорів з «іноземним елементом».

Так, здобувачу варто приділити особливу увагу аналізу положень розділу XII Закону України «Про міжнародне приватне право», а також окремими нормам Цивільного процесуального кодексу України.

Зазвичай під міжнародною підсудністю розуміють компетенцію судів певної держави із вирішення спору з «іноземним елементом».

Стаття 75 Закону України «Про міжнародне приватне право» встановлює загальні правила підсудності судам України справ з іноземним елементом. Так, підсудність судам України справ з іноземним елементом визначається на момент відкриття провадження у справі, незважаючи на те, що в ході провадження у справі підстави для такої підсудності відпали або змінилися. Суд відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо у суді чи іншому юрисдикційному органі іноземної держави є справа із спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав та про наявність таких підстав суду стало відомо до відкриття провадження у справі. Суд залишає позов без розгляду, якщо після відкриття провадження у справі буде з'ясовано, що у суді чи іншому юрисдикційному органі іноземної держави є справа із спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав.

Відповідно до ст. 76 Закону України «Про міжнародне приватне право» суди розглядають будь-які справи з іноземним елементом у таких випадках:

1) якщо сторони передбачили своєю угодою підсудність справи з іноземним елементом судам України, крім випадків, передбачених у статті 77 цього Закону;

2) якщо на території України відповідач у справі має місце проживання або місцезнаходження, або рухоме чи нерухоме майно, на яке можна накласти стягнення, або знаходиться філія або представництво іноземної юридичної особи - відповідача;

3) у справах про відшкодування шкоди, якщо її було завдано на території України;

4) якщо у справі про сплату аліментів або про встановлення батьківства позивач має місце проживання в Україні;

5) якщо у справі про відшкодування шкоди позивач - фізична особа має місце проживання в Україні або юридична особа - відповідач - місцезнаходження в Україні;

6) якщо у справі про спадщину спадкодавець у момент смерті був громадянином України або мав в Україні останнє місце проживання;

7) дія або подія, що стала підставою для подання позову, мала місце на території України;

8) якщо у справі про визнання безвісно відсутнім або оголошення померлим особа мала останнє відоме місце проживання на території України;

9) якщо справа окремого провадження стосується особистого статусу або дієздатності громадянина України;

10) якщо справа проти громадянина України, який за кордоном діє як дипломатичний агент або з інших підстав має імунітет від місцевої юрисдикції, відповідно до міжнародного договору не може бути порушена за кордоном;

11) якщо у справі про банкрутство боржник має місце основних інтересів або основної підприємницької діяльності на території України;

12) в інших випадках, визначених законом України та міжнародним договором України.

Згідно зі ст. 77 Закону України «Про міжнародне приватне право» підсудність судам України є виключною у таких справах з іноземним елементом:

1) якщо нерухоме майно, щодо якого виник спір, знаходиться на території України, крім справ, що стосуються укладення, зміни, розірвання та виконання договорів, укладених в рамках державно-приватного партнерства, зокрема концесійних договорів, згідно з якими нерухоме майно є об'єктом такого партнерства, зокрема об'єктом концесії, а спір не стосується виникнення, припинення та реєстрації речових прав на такий об'єкт;

2) якщо у справі, яка стосується правовідносин між дітьми та батьками, обидві сторони мають місце проживання в Україні;

3) якщо у справі про спадщину спадкодавець - громадянин України і мав в ній місце проживання;

4) якщо спір пов'язаний з оформленням права інтелектуальної власності, яке потребує реєстрації чи видачі свідоцтва (патенту) в Україні;

5) якщо спір пов'язаний з реєстрацією або ліквідацією на території України іноземних юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців;

6) якщо спір стосується дійсності записів у державному реєстрі, кадастрі України;

7) якщо у справах про банкрутство боржник був створений відповідно до законодавства України;

8) якщо справа стосується випуску або знищення цінних паперів, оформлених в Україні;

9) справи, що стосуються усиновлення, яке було здійснено або здійснюється на території України;

10) в інших випадках, визначених законами України.

Відповідно до ч. 2 ст. 295 Цивільного процесуального кодексу України підсудність справ про обмеження цивільної дієздатності чи визнання недієздатним громадянина України, який проживає за її межами, визначається за клопотанням заявника ухвалою судді Верховного Суду.

Аналогічно згідно з ч. 2 ст. 301 Цивільного процесуального кодексу України підсудність справ про надання неповнолітній особі – громадянину України, який проживає за її межами повної цивільної дієздатності визначається за клопотанням заявника ухвалою судді Верховного Суду.

Так само відповідно до ч. 2 ст. 316 Цивільного процесуального кодексу України підсудність справ за заявою громадянина України, який проживає за її межами, про встановлення факту, що має юридичне значення, визначається за його клопотанням ухвалою судді Верховного Суду.

Стаття 79 Закону України «Про міжнародне приватне право» регламентує особливості застосування судового імунітету. Так, пред'явлення позову до іноземної держави, залучення іноземної держави до участі у справі як відповідача або третьої особи, накладення арешту на майно, яке належить іноземній державі та знаходиться на території України, застосування щодо такого майна інших засобів забезпечення позову і звернення стягнення на таке майно можуть бути допущені лише за згодою компетентних органів відповідної держави, якщо інше не передбачено міжнародним договором України або законом України. Акредитовані в Україні дипломатичні представники іноземних держав та інші особи, зазначені у відповідних законах України і міжнародних договорах України, підлягають юрисдикції судів України лише в межах, що визначаються принципами та нормами міжнародного права або міжнародними договорами України. Міжнародні організації підлягають юрисдикції судів України у межах, визначених міжнародними договорами України або законами України. У тих випадках, коли в порушення норм міжнародного права України, її майну або представникам в іноземній державі не забезпечується такий же судовий імунітет, який згідно забезпечується іноземним державам, їх майну та представникам в Україні, Кабінетом Міністрів України може бути вжито до цієї держави, її майна відповідних заходів, дозволених міжнародним правом, якщо тільки заходів дипломатичного характеру не достатньо для врегулювання наслідків зазначеного порушення норм міжнародного права.

Джерела, рекомендовані до заняття

1. Конституція України : Закон України від 26.06.1996 р. № 254к/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>
2. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах : Конвенція, Міжнародний документ від 15.11.1965 № 995_890. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_890

3. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-IV>
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
5. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
6. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.1994 р. № 4002-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12>
7. Про третейські суди : Закон України від 11.05.2004 р. № 1701-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>
8. ALI / UNIDROIT PRINCIPLES OF TRANSNATIONAL CIVIL PROCEDURE. URL: <https://www.unidroit.org/instruments/civil-procedure/ali-unidroit-principles>
9. Цивільне процесуальне право України (Особлива частина) : підруч. / О. В. Гетманцев, Л. А. Кондрат'єва, Л. А. Остафійчук, А. Л. Паскар, І. Ю. Татулич; за ред. О. В. Гетманцева. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 240 с.
10. Цивільний процес України : підручник / кол. авторів; за ред. Ц58 В. О. Кучера. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 768 с.
11. Бутрин-Бока Н. С., Зигрій О. В. Несудові форми вирішення цивільних спорів: міжнародний досвід зарубіжних країн. *Наукові записки. Серія : Право*. № 12 (2022). С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2022-12-19-24>
12. Зенів М. Компетенція Європейського союзу у сфері міжнародного приватного права і міжнародного цивільного процесу. *Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference Stockholm, Sweden 20-22 September 2020*. С. 466–471. URL:

<https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/13338/1/MODERN-SCIENCE-PROBLEMS-AND-INNOVATIONS-20-22.09.20.pdf#page=466>

13. Мамчур Л. О. Інститут судового доручення в цивільному процесі України: поняття та зміст. *Науковий вісник ХДУ Серія Юридичні науки*. Том 1 № 1 (2018).
14. Пасайлюк І. В. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в цивільному процесі України: дис. к.ю.н. 12.00.03. Львів, 2021. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/dysertatsiia-2.pdf>
15. Татаренко Г. В., Гайворонська І. Ю. Деякі аспекти системи принципів цивільного процесу Європейського Союзу. *Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід / Legal ways to ensure and protect human rights: national and foreign experience* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції науковців, юристів та аспірантів ; 20-21 травня 2020 р. Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. 164 с. С. 21-24. URL: <http://pravo-snu.com.ua/wp-content/uploads/2017/07/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F-21.05.2020.pdf#page=21>
16. Gramatskyu, E., Bignyak, O., Kryvosheyina, I., Tokarchuk, L., & Shmyndruk, O. (2022). Peculiarities of the compensation for damage caused by military actions: New realities of international judicial practice. *Amazonia Investiga*. 11(54). 57–64.
17. Serhii Demchenko, Volodymyr Dryshliuk, Liudmyla Tokarchuk, Valerii Prytuliak, Liubomyra Melekh. Ensuring the Right to a Fair Trial in Commercial and Civil Proceedings in the Information Age. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. VOL.22. No.5, May 2022. 507–514.

Практичне заняття 6

Поняття судового доручення. Звернення суду України із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави. Виконання судового доручення іноземного суду

Питання для обговорення

1. Поняття судового доручення.
2. Вручення судових документів.
3. Вручення позасудових документів.
4. Звернення суду України із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави.
5. Зміст і форма судового доручення про надання правової допомоги.
6. Виконання в Україні судових доручень іноземних судів.
7. Виконання судового доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів.
8. Виконання судових доручень закордонними дипломатичними установами України.

Письмові завдання

1. Скласти проєкт судового доручення про надання правової допомоги.

Поточне тестування за темою 6.

Приклади тестових завдань:

1. У судовому дорученні про надання правової допомоги зазначаються:
 - А) назва суду, що розглядає справу;
 - Б) найменування справи, що розглядається;
 - В) чіткий перелік процесуальних дій, що належить вчинити;
 - Г) усі відповіді вірні.
2. Судове доручення не приймається до виконання, у разі якщо воно:

- А) може призвести до порушення суверенітету України або створити загрозу її національній безпеці;
- Б) не належить до юрисдикції цього суду;
- В) суперечить законам або міжнародному договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;
- Г) усі відповіді вірні.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Під час вивчення питань теми доцільно звернути увагу на норми міжнародних договорів щодо судових доручень, зокрема Конвенції про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах.

Також здобувачу слід проаналізувати норму ст. 80 Закону України «Про міжнародне приватне право», порівняти її з положеннями ст. 499 Цивільного процесуального кодексу України.

Для виконання практичного завдання здобувачу необхідно проаналізувати положення законодавства, які визначають вимоги щодо змісту та форми судового доручення.

Здобувач має визначати особливості виконання судового доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів, а також виконання судових доручень закордонними дипломатичними установами України.

Відповідно до ст. 80 Закону України «Про міжнародне приватне право» у разі якщо при розгляді справи з іноземним елементом у суду виникне необхідність у врученні документів або отриманні доказів, у проведенні окремих процесуальних дій за кордоном, суд може направити відповідне доручення компетентному органу іноземної держави в порядку, встановленому процесуальним законом України або міжнародним договором України. Доручення судів України про вручення документів громадянам України, які постійно проживають за кордоном, або отримання від них доказів на території

іноземної держави можуть бути виконані консульською посадовою особою України відповідно до міжнародних договорів України або в іншому порядку, що не суперечить законодавству держави перебування.

Згідно зі ст. 499 Цивільного процесуального кодексу України зміст і форма судового доручення про надання правової допомоги мають відповідати вимогам міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, а якщо його не укладено – таким вимогам.

У судовому дорученні про надання правової допомоги зазначаються:

- 1) назва суду, що розглядає справу;
- 2) за наявності міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, учасниками якого є Україна і держава, до якої звернено доручення, – посилання на його положення;
- 3) найменування справи, що розглядається;
- 4) прізвище, ім'я, по батькові та рік народження фізичної особи або найменування юридичної особи, відомості про їх місце проживання (перебування) або місцезнаходження, а також інші дані, необхідні для виконання доручення;
- 5) процесуальне становище осіб, щодо яких необхідно вчинити процесуальні дії;
- 6) чіткий перелік процесуальних дій, що належить вчинити;
- 7) інші дані, якщо це передбачено відповідним міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або цього вимагає іноземний суд, який виконуватиме доручення.

Судове доручення про надання правової допомоги оформлюється українською мовою. До судового доручення додається засвідчений переклад офіційною мовою відповідної держави, якщо інше не встановлено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. Судове доручення про надання правової допомоги, процесуальні та інші документи, що до нього додаються, засвідчуються підписом судді, який складає доручення, та скріплюються гербовою печаткою.

Стаття 500 Цивільного процесуального кодексу України встановлює загальні правила щодо виконання в Україні судових доручень іноземних судів. Так, суди України виконують доручення іноземних судів про надання правової допомоги щодо вручення викликів до суду чи інших документів, допиту сторін чи свідків, проведення експертизи чи огляду на місці, вчинення інших процесуальних дій, переданих їм у порядку, встановленому міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, а якщо міжнародний договір не укладено – дипломатичними каналами.

Судове доручення не приймається до виконання, у разі якщо воно:

- 1) може призвести до порушення суверенітету України або створити загрозу її національній безпеці;
- 2) не належить до юрисдикції цього суду;
- 3) суперечить законам або міжнародному договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Виконання судового доручення здійснюється відповідно до Цивільного процесуального кодексу України. На прохання іноземного суду процесуальні дії можуть вчинятися під час виконання судового доручення із застосуванням права іншої держави, якщо таке застосування не суперечить законам України. У разі надходження від іноземного суду прохання щодо особистої присутності його уповноважених представників чи учасників судового розгляду під час виконання судового доручення суд України, який виконує доручення, вирішує питання про надання згоди щодо такої участі. Виконання судового доручення підтверджується протоколом судового засідання, іншими документами, складеними чи отриманими під час виконання доручення, що засвідчуються підписом судді та скріплюються гербовою печаткою. У разі якщо немає можливості виконати доручення іноземного суду, суд України у порядку, встановленому міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або якщо міжнародний договір не укладено – дипломатичними каналами, повертає таке доручення іноземному суду без

виконання із зазначенням причин та подає відповідні документи, що це підтверджують.

Стаття 501 Цивільного процесуального кодексу України встановлює особливості виконання судового доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів, стаття 502 Цивільного процесуального кодексу України – особливості виконання судових доручень закордонними дипломатичними установами України

Джерела, рекомендовані до заняття

1. Конституція України : Закон України від 26.06.1996 р. № 254к/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах : Конвенція, Міжнародний документ від 15.11.1965 № 995_890. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_890
3. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-IV>
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
5. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
6. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.1994 р. № 4002-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12>
7. Про третейські суди : Закон України від 11.05.2004 р. № 1701-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>
8. ALI / UNIDROIT PRINCIPLES OF TRANSNATIONAL CIVIL PROCEDURE. URL: <https://www.unidroit.org/instruments/civil-procedure/ali-unidroit-principles>

9. Цивільне процесуальне право України (Особлива частина) : підруч. / О. В. Гетманцев, Л. А. Кондрат'єва, Л. А. Остафійчук, А. Л. Паскар, І. Ю. Татулич; за ред. О. В. Гетманцева. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 240 с.
10. Цивільний процес України : підручник / кол. авторів; за ред. Ц58 В. О. Кучера. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 768 с.
11. Бутрин-Бока Н. С., Зигрій О. В. Несудові форми вирішення цивільних спорів: міжнародний досвід зарубіжних країн. *Наукові записки. Серія : Право.* № 12 (2022). С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2022-12-19-24>
12. Зенів М. Компетенція Європейського союзу у сфері міжнародного приватного права і міжнародного цивільного процесу. *Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference Stockholm, Sweden 20-22 September 2020.* С. 466–471. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/13338/1/MODERN-SCIENCE-PROBLEMS-AND-INNOVATIONS-20-22.09.20.pdf#page=466>
13. Мамчур Л. О. Інститут судового доручення в цивільному процесі України: поняття та зміст. *Науковий вісник ХДУ Серія Юридичні науки.* Том 1 № 1 (2018).
14. Пасайлюк І. В. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в цивільному процесі України : дис. к.ю.н. 12.00.03. Львів, 2021. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/dysertatsiia-2.pdf>
15. Татаренко Г. В., Гайворонська І. Ю. Деякі аспекти системи принципів цивільного процесу Європейського Союзу. *Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід / Legal ways to ensure and protect human rights: national and foreign experience :* Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції науковців, юристів та аспірантів ; 20-21 травня 2020 р. Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. 164 с. С. 21-24. URL: <http://pravo-snu.com.ua/wp-content/uploads/2017/07/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%>

[D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F-21.05.2020.pdf#page=21](#)

16. Gramatskyy, E., Bignyak, O., Kryvosheyina, I., Tokarchuk, L., & Shmyndruk, O. (2022). Peculiarities of the compensation for damage caused by military actions: New realities of international judicial practice. *Amazonia Investiga*. 11(54). 57–64.
17. Serhii Demchenko, Volodymyr Dryshliuk, Liudmyla Tokarchuk, Valerii Prytuliak, Liubomyra Melekh. Ensuring the Right to a Fair Trial in Commercial and Civil Proceedings in the Information Age. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. VOL.22. No.5, May 2022. 507–514.

Практичне заняття 7

Завдання третейського суду. Види третейських судів. Третейська угода. Арбітражне провадження

Питання для обговорення

1. Завдання третейського суду.
2. Принципи організації і діяльності третейського суду.
3. Підвідомчість справ третейським судам.
4. Види третейських судів.
5. Третейська угода.
6. Арбітражна угода та подання позову щодо суті спору в суді.
7. Арбітражна угода та забезпечувальні заходи суду.
8. Компетенція третейського суду.
9. Арбітражне провадження.
10. Винесення арбітражного рішення та припинення розгляду.
11. Оспорювання арбітражного рішення. Визнання та виконання арбітражних рішень.

Письмові завдання

1. Скласти проєкт арбітражної угоди.

Поточне тестування за темою 7.

Приклади тестових завдань:

1. Арбітражна угода може бути укладена у вигляді:

А) арбітражного застереження в контракті;

Б) окремої угоди;

В) відповіді А і Б вірні;

Г) вірної відповіді немає.

2. Які справи не можуть бути підвідомчі третейським судам?

А) справи у спорах про визнання недійсними нормативно-правових актів;

Б) справи, пов'язані з державною таємницею;

В) справи про відновлення платоспроможності боржника чи визнання його банкрутом;

Г) усі відповіді вірні.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Вивчення теми доцільно розпочати з аналізу корисності арбітражу (третейського суду), відповіді на питання, чому цей метод застосовується для вирішення спорів.

Під час підготовки до практичного заняття здобувачу варто особливу увагу приділити аналізу норм Закону України «Про третейські суди» та Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж».

Стаття 3 Закону України «Про третейські суди» визначає завдання третейського суду як захист майнових і немайнових прав та охоронюваних законом інтересів фізичних чи юридичних осіб шляхом всебічного розгляду та вирішення спорів відповідно до закону.

Відповідно до ст. 4 цього Закону третейський суд утворюється та діє на принципах:

- 1) законності;
- 2) незалежності третейських суддів та підкорення їх тільки закону;
- 3) рівності всіх учасників третейського розгляду перед законом і третейським судом;
- 4) змагальності сторін, свободи в наданні ними третейському суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;
- 5) обов'язковості для сторін рішень третейського суду;
- 6) добровільності утворення третейського суду;
- 7) добровільної згоди третейських суддів на їхнє призначення чи обрання у конкретній справі;
- 8) арбітрування;
- 9) самоврядування третейських суддів;
- 10) всебічності, повноти та об'єктивності вирішення спорів;
- 11) сприяння сторонам у досягненні ними мирової угоди на будь-якій стадії третейського розгляду.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про третейські суди» юридичні та/або фізичні особи, а також адміністратор за випуском облігацій, який діє в інтересах власників облігацій відповідно до положень Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», мають право передати на розгляд третейського суду будь-який спір, який виникає з цивільних чи господарських правовідносин, крім випадків, передбачених законом. Такі винятки встановлені зокрема ст. 6 Закону України «Про третейські суди». Варто пам'ятати, що спір може бути переданий на розгляд третейського суду за наявності між сторонами третейської угоди, яка відповідає вимогам закону. Вимоги до третейської угоди встановлюються, зокрема, розділом II Закону України «Про третейські суди».

Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» встановлює, зокрема, вимоги до арбітражної угоди, складу та компетенції третейського суду, арбітражного провадження, винесення арбітражного рішення та

припинення спору, оспорювання такого рішення, а також визнання та виконання арбітражних рішень.

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» арбітражна угода – це угода сторін про передачу до арбітражу всіх або певних спорів, які виникли або можуть виникнути між ними в зв'язку з будь-якими конкретними правовідносинами, незалежно від того, чи мають вони договірний характер чи ні. Арбітражна угода може бути укладена у вигляді арбітражного застереження в контракті або у вигляді окремої угоди. Арбітражна угода укладається в письмовій формі. Угода вважається укладеною в письмовій формі, якщо вона міститься в документі, підписаному сторонами, або міститься у проспекті цінних паперів (рішенні про емісію цінних паперів), що передбачає призначення адміністратора за випуском облігацій, або укладена шляхом обміну листами, електронними повідомленнями, якщо інформація, що міститься в них, є доступною для подальшого використання, повідомленнями по телетайпу, телеграфу або з використанням інших засобів електрозв'язку, що забезпечують фіксацію такої угоди, або шляхом обміну позовною заявою та відзивом на позов, в яких одна із сторін стверджує наявність угоди, а інша проти цього не заперечує. Посилання в угоді на документ, що містить арбітражне застереження, є арбітражною угодою за умови, що угода укладена в письмовій формі і це посилання є таким, що робить згадане застереження частиною угоди.

Згідно зі ст. 10 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» сторони можуть за власним розсудом визначати кількість арбітрів. Якщо сторони не визначать цієї кількості, то призначаються три арбітри.

Розділ IV Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» містить положення щодо компетенції третейського суду, розділ V – регламентує арбітражне провадження.

Відповідно до ст. 32 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» арбітражний розгляд припиняється остаточним арбітражним рішенням або постановою третейського суду про припинення арбітражного

розгляду. Згідно зі ст. 34 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» оспорування в суді арбітражного рішення може бути проведено тільки шляхом подання клопотання про скасування за наявності передбачених підстав.

Розділ VIII Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» регламентує відносини щодо визнання та виконання арбітражних рішень.

Джерела, рекомендовані до заняття

1. Конституція України : Закон України від 26.06.1996 р. № 254к/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах : Конвенція, Міжнародний документ від 15.11.1965 № 995_890. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_890
3. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-IV>
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
5. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
6. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.1994 р. № 4002-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12>
7. Про третейські суди : Закон України від 11.05.2004 р. № 1701-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>
8. ALI / UNIDROIT PRINCIPLES OF TRANSNATIONAL CIVIL PROCEDURE. URL: <https://www.unidroit.org/instruments/civil-procedure/ali-unidroit-principles>

9. Цивільне процесуальне право України (Особлива частина) : підруч. / О. В. Гетманцев, Л. А. Кондрат'єва, Л. А. Остафійчук, А. Л. Паскар, І. Ю. Татулич; за ред. О. В. Гетманцева. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 240 с.
10. Цивільний процес України : підручник / кол. авторів; за ред. Ц58 В. О. Кучера. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 768 с.
11. Бутрин-Бока Н. С., Зигрій О. В. Несудові форми вирішення цивільних спорів: міжнародний досвід зарубіжних країн. *Наукові записки. Серія : Право.* № 12 (2022). С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2022-12-19-24>
12. Зенів М. Компетенція Європейського союзу у сфері міжнародного приватного права і міжнародного цивільного процесу. *Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference Stockholm, Sweden 20-22 September 2020.* С. 466–471. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/13338/1/MODERN-SCIENCE-PROBLEMS-AND-INNOVATIONS-20-22.09.20.pdf#page=466>
13. Мамчур Л. О. Інститут судового доручення в цивільному процесі України: поняття та зміст. *Науковий вісник ХДУ Серія Юридичні науки.* Том 1 № 1 (2018).
14. Пасайлюк І. В. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в цивільному процесі України : дис. к.ю.н. 12.00.03. Львів, 2021. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/dysertatsiia-2.pdf>
15. Татаренко Г. В., Гайворонська І. Ю. Деякі аспекти системи принципів цивільного процесу Європейського Союзу. *Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід / Legal ways to ensure and protect human rights: national and foreign experience :* Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції науковців, юристів та аспірантів ; 20-21 травня 2020 р. Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. 164 с. С. 21-24. URL: <http://pravo-snu.com.ua/wp-content/uploads/2017/07/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%>

[D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F-21.05.2020.pdf#page=21](#)

16. Gramatskyy, E., Bignyak, O., Kryvosheyina, I., Tokarchuk, L., & Shmyndruk, O. (2022). Peculiarities of the compensation for damage caused by military actions: New realities of international judicial practice. *Amazonia Investiga*. 11(54). 57–64.
17. Serhii Demchenko, Volodymyr Dryshliuk, Liudmyla Tokarchuk, Valerii Prytuliak, Liubomyra Melekh. Ensuring the Right to a Fair Trial in Commercial and Civil Proceedings in the Information Age. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. VOL.22. No.5, May 2022. 507–514.

Практичне заняття 8

Визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду.

Визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу. Надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів

Питання для обговорення

1. Визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню.
2. Визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню.
3. Визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.
4. Проведення у справах про надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів.

Письмові завдання

1. Скласти проєкт клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду.

Поточне тестування за темою 8.

Приклади тестових завдань

1. Клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду подається у письмовій формі і повинно містити:

- А) ім'я (найменування) особи, що подає клопотання, зазначення її місця проживання (перебування) або місцезнаходження;
- Б) ім'я (найменування) боржника, зазначення його місця проживання (перебування), його місцезнаходження чи місцезнаходження його майна в Україні;
- В) мотиви подання клопотання;
- Г) усі відповіді вірні.

2. Про надходження клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду суд у п'ятиденний строк письмово повідомляє боржника і пропонує йому подати можливі заперечення проти цього клопотання:

- А) протягом семи днів;
- Б) протягом місяця;
- В) протягом двох місяців;
- Г) у розумний строк.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Під час вивчення питань теми доцільно звернути увагу на положення Закону України «Про третейські суди» та Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» у частині визнання та виконання рішень.

Крім того, здобувачу варто проаналізувати відповідні норми Закону України «Про виконавче провадження», Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України.

Для виконання практичного завдання здобувачу слід дослідити положення ст. 466 Цивільного процесуального кодексу України.

Розділ IX Цивільного процесуального кодексу України присвячений питанням визнання та виконання рішень іноземних судів, міжнародних комерційних арбітражів в Україні, надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів.

Так, відповідно до ст. 462 Цивільного процесуального кодексу України рішення іноземного суду (суду іноземної держави, інших компетентних органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних справ) визнаються та виконуються в Україні, якщо їх визнання та виконання передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності. У разі якщо визнання та виконання рішення іноземного суду залежить від принципу взаємності, вважається, що він існує, оскільки не доведено інше. Згідно з ст. 464 Цивільного процесуального кодексу України питання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду розглядається судом за місцем проживання (перебування) або місцезнаходженням боржника. Якщо боржник не має місця проживання (перебування) або місцезнаходження на території України, або його місце проживання (перебування) чи місцезнаходження невідоме, питання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду розглядається судом за місцезнаходженням в Україні майна боржника.

Глава 2 розділу IX Цивільного процесуального кодексу України визначає особливості визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню.

Особливістю визнання та виконання рішень міжнародних комерційних арбітражів є те, що заява про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу подається до апеляційного суду, юрисдикція якого поширюється на місто Київ.

Проведення у справах про надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів здійснюється в порядку цивільного або господарського судочинства. При цьому заява подається до апеляційного суду

(апеляційного господарського суду) за місцем проведення третейського розгляду.

Джерела, рекомендовані до заняття

1. Конституція України : Закон України від 26.06.1996 р. № 254к/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах : Конвенція, Міжнародний документ від 15.11.1965 № 995_890. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_890
3. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-IV>
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
5. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
6. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.1994 р. № 4002-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12>
7. Про третейські суди : Закон України від 11.05.2004 р. № 1701-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>
8. ALI / UNIDROIT PRINCIPLES OF TRANSNATIONAL CIVIL PROCEDURE. URL: <https://www.unidroit.org/instruments/civil-procedure/ali-unidroit-principles>
9. Цивільне процесуальне право України (Особлива частина) : підруч. / О. В. Гетманцев, Л. А. Кондрат'єва, Л. А. Остафійчук, А. Л. Паскар, І. Ю. Татулич; за ред. О. В. Гетманцева. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 240 с.

10. Цивільний процес України: підручник / кол. авторів; за ред. Ц58 В. О. Кучера. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 768 с.
11. Бутрин-Бока Н. С., Зигрій О. В. Несудові форми вирішення цивільних спорів: міжнародний досвід зарубіжних країн. *Наукові записки. Серія: Право*. № 12 (2022). С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2022-12-19-24>
12. Зенів М. Компетенція Європейського союзу у сфері міжнародного приватного права і міжнародного цивільного процесу. *Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference Stockholm, Sweden 20-22 September 2020*. С. 466–471. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/13338/1/MODERN-SCIENCE-PROBLEMS-AND-INNOVATIONS-20-22.09.20.pdf#page=466>
13. Мамчур Л. О. Інститут судового доручення в цивільному процесі України: поняття та зміст. *Науковий вісник ХДУ Серія Юридичні науки*. Том 1 № 1 (2018).
14. Пасайлюк І. В. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в цивільному процесі України: дис. к.ю.н. 12.00.03. Львів, 2021. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/dysertatsiia-2.pdf>
15. Татаренко Г. В., Гайворонська І. Ю. Деякі аспекти системи принципів цивільного процесу Європейського Союзу. *Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід / Legal ways to ensure and protect human rights: national and foreign experience*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції науковців, юристів та аспірантів; 20-21 травня 2020 р. Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. 164 с. С. 21-24. URL: <http://pravo-snu.com.ua/wp-content/uploads/2017/07/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F-21.05.2020.pdf#page=21>
16. Gramatskyu, E., Bignyak, O., Kryvosheyina, I., Tokarchuk, L., & Shmyndruk, O. (2022). Peculiarities of the compensation for damage caused

by military actions: New realities of international judicial practice. *Amazonia Investiga*. 11(54). 57–64.

17. Serhii Demchenko, Volodymyr Dryshliuk, Liudmyla Tokarchuk, Valerii Prytuliak, Liubomyra Melekh. Ensuring the Right to a Fair Trial in Commercial and Civil Proceedings in the Information Age. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. VOL.22. No.5, May 2022. 507–514.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ, ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ

Методи навчання

У процесі вивчення навчальної дисципліни застосовуються такі методи навчання:

- словесні методи: лекція, розповідь, бесіда, пояснення, дискусія, обговорення проблемних ситуацій;
- наочні методи: мультимедійні презентації;
- практичні методи: розв'язання практичних завдань.

Форми контролю і методи оцінювання

(у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточний контроль:

- усний контроль: індивідуальне / фронтальне опитування за питаннями відповідної теми;
- письмовий контроль: оцінювання виконання письмових завдань;

Підсумковий контроль: залік.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за різними видами роботи

Вид роботи	Кількість балів
Поточний контроль:	
- Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	від 0 до 5
- Виконання письмових завдань	від 0 до 5
- Поточне тестування за темами	від 0 до 2,5

Вид роботи	Бали	Критерії оцінювання
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному	0 балів	Здобувач не бере участі у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не ставить питання, не зацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання, демонструє незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел.

занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	1 бал	Здобувач демонструє пасивну роботу на практичних заняттях; допускає суттєві помилки під час відповідей на запитання; демонструє фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел.
	2 бали	Здобувач іноді бере участь у практичному занятті; ставить питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; демонструє базові знання понятійного апарату і літературних джерел; демонструє незадовільне вміння публічно представляти матеріал.
	3 бали	Здобувач бере участь у практичному занятті; виступає і ставить питання; допускає незначні помилки під час відповідей на запитання, іноді бере участь в обговоренні проблемних питань, демонструє знання понятійного апарату і основних літературних джерел; здатний публічно представити основний матеріал.
	4 бали	Здобувач бере участь у практичному занятті; виступає і ставить питання; дає правильні, але неповні, відповіді на запитання, бере участь в обговоренні проблемних питань, іноді наводить приклади, демонструє знання понятійного апарату і основних літературних джерел; здатний публічно представити матеріал.
	5 балів	Здобувач бере активну участь у практичному занятті; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь в обговоренні проблемних питань, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; здатний публічно представити матеріал.
Виконання письмових завдань	0 балів	Здобувач не виконує письмові завдання.
	1 бал	Здобувач виконав письмове завдання, але допустив суттєві помилки; не обґрунтовані висновки; використано обмежену кількість джерел.
	2 бали	Здобувач виконав письмове завдання, але допустив багато помилок; здобувач демонструє фрагментарні знання предмету вивчення і дослідження, має ускладнення щодо виділення суттєвих його ознак, виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків; використано обмежену кількість джерел.
	3 бали	Здобувач виконав письмове завдання, але допустив помилки; здобувач демонструє базові знання предмету вивчення, описує суттєві його ознаки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки і формулює висновки; використовує набуті теоретичні знання під час аналізу практичного матеріалу; використовує рекомендовану літературу, демонструє знання змісту відповідних нормативно-правових актів.
	4 бали	Здобувач виконав письмове завдання, але допустив незначні помилки; здобувач правильно використовує теоретичні поняття для аналізу практичного матеріалу; в аналітичній частині надає повноцінний аналіз проблеми, що досліджується, її всебічне висвітлення; формулює розгорнуті висновки, окрім рекомендованої літератури, використовує додаткову, демонструє знання змісту відповідних нормативно-правових актів.

	5 балів	Здобувач виконав письмове завдання без помилок; здобувач виявляє самостійність у підборі, аналізі та узагальненні відповідної статистичної та аналітичної інформації; із розглянутої проблеми робить чіткі вірні висновки; демонструє творчий підхід, розгорнуте, цікаве бачення проблеми, яке відрізняється власними роздумами, висновками; окрім рекомендованої літератури, використовує додаткову, демонструє знання відповідних нормативно-правових актів.
Поточне тестування за темами	0 балів	Відсоток вірних відповідей – менше 20.
	0,5 бали	Не менше ніж 20% відповідей вірні.
	1 бал	Не менше ніж 40% відповідей вірні.
	1,5 балів	Не менше ніж 60% відповідей вірні.
	2 бали	Не менше ніж 80% відповідей вірні.
	2,5 бали	100% відповідей вірні.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОТОЧНОГО, ПЕРІОДИЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Теми практичних занять	Кількість балів за вид роботи	Разом балів
Змістовий модуль 1. Міжнародний цивільний процес: поняття, джерела, принципи, учасники		
Тема 1. Поняття міжнародного цивільного процесу. Предмет, метод і система міжнародного процесуального права.	0–5 (опитування) 0–5 (виконання письмових завдань) 0–2,5 (поточне тестування)	0–12,5
Тема 2. Джерела міжнародного цивільного процесуального права: міжнародні договори, національне законодавство, «м'яке право».	0–5 (опитування) 0–5 (виконання письмових завдань) 0–2,5 (поточне тестування)	0–12,5
Тема 3. Поняття, зміст і гарантії принципів міжнародного цивільного процесу.	0–5 (опитування) 0–5 (виконання письмових завдань) 0–2,5 (поточне тестування)	0–12,5
Тема 4. Права й обов'язки учасників міжнародного цивільного процесу.	0–5 (опитування) 0–5 (виконання письмових завдань) 0–2,5 (поточне тестування)	0–12,5
Змістовий модуль 2. Міжнародна підсудність. Судові доручення. Альтернативні способи вирішення спорів. Визнання та виконання рішень іноземних судів		
Тема 5. Поняття міжнародної підсудності. Види міжнародної підсудності. Підстави визначення підсудності справ судам України.	0–5 (опитування) 0–5 (виконання письмових завдань) 0–2,5 (поточне тестування)	0–12,5

Тема 6. Поняття судового доручення. Звернення суду України із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави. Виконання судового доручення іноземного суду.	0–5 (опитування) 0–5 (виконання письмових завдань) 0–2,5 (поточне тестування)	0–12,5
Тема 7. Завдання третейського суду. Види третейських судів. Третейська угода. Арбітражне провадження.	0–5 (опитування) 0–5 (виконання письмових завдань) 0–2,5 (поточне тестування)	0–12,5
Тема 8. Визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду. Визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу. Надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів.	0–5 (опитування) 0–5 (виконання письмових завдань) 0–2,5 (поточне тестування)	0–12,5
Загалом сума балів		0–100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90–100	A	зараховано
85–89	B	
75–84	C	
70–74	D	
60–69	E	
35–59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Оцінка за національною шкалою	100 бальна шкала / Оцінка ECTS	Теоретична підготовка	Практична підготовка
Зараховано	90–100 / A	Здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, розгорнуто, обґрунтовано та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей. Здобувач демонструє чітке знання відповідних категорій, їх змісту,	Здобувач може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання практичних завдань, виконує практичні завдання не передбачені навчальною програмою, вільно використовує набуті

		розуміння їх взаємозв'язку, правильно формулює тлумачення відповідних понять, демонструє знання змісту передбачених програмою нормативно-правових актів, робить самостійні висновки. Здобувач вмiє виявляти причинно-наслідкові зв'язки, самостійно знаходити додаткову інформацію та використовувати її для реалізації поставлених завдань, вільно використовує нові інформаційні технології.	теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, проявляє творчий підхід до виконання завдань.
Зараховано	85–89 / В	Здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій, самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає неточності, які не є суттєвими для характеристики предмету питання та не впливають істотно на загальну характеристику того чи іншого явища (поняття).	Здобувач має стійкі навички виконання практичних завдань, правильно вирішує більшість практичних завдань.
	75–84 / С	Здобувач виявляє загалом високий рівень знань щодо всієї програми навчальної дисципліни, на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій, але не вмiє самостійно аналізувати деякі питання, не повністю переконливо аргументувати свої відповіді, допускає незначні неточності.	Здобувач за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою навчальної дисципліни.
Зараховано	70–74 / D	Здобувач володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків. Здобувач знає основні поняття навчального матеріалу, але має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого та під час виявлення причинно-	Здобувач має елементарні навички виконання практичних завдань, правильно вирішує лише половину практичних завдань.

		наслідкових зв'язків та формулювання висновків.	
	60–69 / E	Здобувач не повною мірою розуміє предмет навчальної дисципліни, наявні недоліки у розкритті змісту понять, категорій, закономірностей, назв та змісту нормативно-правових актів. Здобувач надає нечіткі характеристики відповідних явищ, викладає свої думки з істотним порушенням логіки подання матеріалу.	Здобувач може використовувати знання лише в стандартних практичних ситуаціях, має нестійкі навички виконання практичних завдань, робить багато суттєвих помилок.
Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	35–59 / FX	Здобувач не правильно розкриває сутність базових питань навчальної дисципліни, допускає суттєві змістовні помилки, володіє навчальним матеріалом поверхнево й фрагментарно, безсистемне виокремлює випадкові ознаки вивченого, не вміє сформулювати свою думку та викласти її в логічній послідовності, робити узагальнення та висновки.	Здобувач здатний виконати лише окремі практичні завдання за допомогою викладача. У здобувача відсутні сформовані уміння та навички.
Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	0–34 / F	Здобувач не знає основних положень навчальної дисципліни, не володіє навчальним матеріалом.	Здобувач виконує лише елементи практичних завдань, погребує постійної допомоги викладача.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття міжнародного цивільного процесу.
2. Предмет, метод і система міжнародного процесуального права.
3. Сутність та правова природа міжнародного цивільного процесу.
4. Місце міжнародного цивільного процесу в системі права.
5. Джерела міжнародного цивільного процесу: міжнародні договори.
6. Двосторонні договори про правову допомогу, укладені між державами.
Джерела міжнародного цивільного процесу: національне законодавство.
7. «М'яке право» як джерело міжнародного цивільного процесу
8. Поняття і значення «Принципів ALI/UNIDROIT»
9. Сторони міжнародного цивільного процесу.
10. Доступ іноземців до правосуддя.
11. Визначення цивільної процесуальної право- і дієздатності.
12. Документи, які підтверджують правовий статус іноземної особи.
Визнання іноземних документів.
13. Представництво в міжнародному цивільному процесі.
14. Перекладач, експерт, спеціаліст у міжнародному цивільному процесі.
15. Особливості участі держави та юридичних осіб публічного права в міжнародному цивільному процесі.
16. Поняття міжнародної підсудності.
17. Види міжнародної підсудності: загальна, альтернативна, договірна, виключна. Загальні правила підсудності судам України справ з іноземним елементом. Підстави визначення підсудності справ судам України.
18. Виключна підсудність судам України.
19. Судовий імунітет.
20. Поняття судового доручення.
21. Звернення суду України із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави.

22. Зміст і форма судового доручення про надання правової допомоги.
23. Виконання в Україні судових доручень іноземних судів.
24. Виконання судового доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів.
25. Виконання судових доручень закордонними дипломатичними установами України.
26. Завдання третейського суду.
27. Принципи організації і діяльності третейського суду.
28. Право передачі спору на розгляд третейського суду.
29. Підвідомчість справ третейським судам.
30. Види третейських судів.
31. Порядок утворення третейських судів.
32. Третейська угода.
33. Склад третейського суду.
34. Компетенція третейського суду.
35. Арбітражне провадження.
36. Винесення арбітражного рішення та припинення розгляду.
37. Оспорювання арбітражного рішення.
38. Визнання та звернення до виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню.
39. Визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню.
40. Визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.
41. Провадження у справах про надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 26.06.1996 р. № 254к/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах : Конвенція, Міжнародний документ від 15.11.1965 № 995_890. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_890
3. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-IV>
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
5. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
6. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.1994 р. № 4002-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12>
7. Про третейські суди : Закон України від 11.05.2004 р. № 1701-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>
8. ALI / UNIDROIT PRINCIPLES OF TRANSNATIONAL CIVIL PROCEDURE. URL: <https://www.unidroit.org/instruments/civil-procedure/ali-unidroit-principles>

Основна

1. Цивільне процесуальне право України (Особлива частина) : підруч. / О. В. Гетманцев, Л. А. Кондрат'єва, Л. А. Остафійчук, А. Л. Паскар, І. Ю. Татулич; за ред. О. В. Гетманцева. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 240 с.

2. Цивільний процес України : підручник / кол. авторів; за ред. В. О. Кучера. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 768 с.

Додаткова

1. Бутрин-Бока Н. С., Зигрій О. В. Несудові форми вирішення цивільних спорів: міжнародний досвід зарубіжних країн. *Наукові записки. Серія : Право.* № 12 (2022). С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2022-12-19-24>
2. Зенів М. Компетенція Європейського союзу у сфері міжнародного приватного права і міжнародного цивільного процесу. *Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference Stockholm, Sweden 20-22 September 2020.* С. 466–471. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/13338/1/MODERN-SCIENCE-PROBLEMS-AND-INNOVATIONS-20-22.09.20.pdf#page=466>
3. Мамчур Л. О. Інститут судового доручення в цивільному процесі України: поняття та зміст. *Науковий вісник ХДУ Серія Юридичні науки.* Том 1 № 1 (2018).
4. Пасайлюк І. В. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в цивільному процесі України : дис. к.ю.н. 12.00.03. Львів, 2021. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/dysertatsiia-2.pdf>
5. Татаренко Г. В., Гайворонська І. Ю. Деякі аспекти системи принципів цивільного процесу Європейського Союзу. *Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід / Legal ways to ensure and protect human rights: national and foreign experience :* Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції науковців, юристів та аспірантів ; 20-21 травня 2020 р. Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. 164 с. С. 21-24. URL: <http://pravo-snu.com.ua/wp-content/uploads/2017/07/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F-21.05.2020.pdf#page=21>

6. Gramatskyy, E., Bignyak, O., Kryvosheyina, I., Tokarchuk, L., & Shmyndruk, O. (2022). Peculiarities of the compensation for damage caused by military actions: New realities of international judicial practice. *Amazonia Investiga*. 11(54). 57–64.
7. Serhii Demchenko, Volodymyr Dryshliuk, Liudmyla Tokarchuk, Valerii Prytuliak, Liubomyra Melekh. Ensuring the Right to a Fair Trial in Commercial and Civil Proceedings in the Information Age. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. VOL.22. No.5, May 2022. 507–514.

ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Офіційний сайт Верховної Ради України: <https://www.rada.gov.ua>
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України: <https://www.kmu.gov.ua>
3. Офіційний сайт наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова: <http://lib.onu.edu.ua>
4. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: <http://www.nbu.gov.ua>
5. ScienceDirect: <https://www.sciencedirect.com>

Навчальне видання

МІЖНАРОДНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Електронні методичні рекомендації
до практичних занять для здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»

Електронне практичне видання

Укладач

Токарчук Людмила Михайлівна

Затвердж. авт. 28.08.2023. Шрифт Times New Roman.

Системні вимоги: операційна система сумісна з
програмним забезпеченням для читання файлів формату PDF.

Обсяг 0,9 МБ.

Оригінал-макет розроблено в авторській редакції.

Кафедра цивільно-правових дисциплін

Економіко-правовий факультет

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058